Lieta Nr.A420504713

SKA-1270/2016

S P R I E D U M S

Rīgā 2016.gada 30.decembrī

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnesis A.Guļāns

tiesnese V.Krūmiņa

tiesnese L.Slica

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/Latvijas Policijas akadēmijā iegūtā augstākā izglītība tiktu pielīdzināta profesionālajam maģistra grādam un piektā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai, sakarā ar /pers. A/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 17.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējai /pers. A/ 2005.gada 20.maijā izsniegts Latvijas Policijas akadēmijas (turpmāk – akadēmija) diploms, saskaņā ar kuru pieteicēja ieguvusi jurista kvalifikāciju, kas atbilst piektajam profesionālās kvalifikācijas līmenim, un profesionālo bakalaura grādu publiskajās tiesībās.

Akadēmiskās informācijas centrs noraidījis pieteicējas lūgumu pielīdzināt minēto profesionālo kvalifikāciju un grādu Augstskolu likumā paredzētajam profesionālajam maģistra grādam un piektā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai. Šis lēmums atstāts negrozīts ar Izglītības un zinātnes ministrijas 2013.gada 3.oktobra lēmumu Nr.01-12/440.

[2] Pieteicēja iesniedza administratīvajā tiesā pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru viņas iegūtā augstākā izglītība tiktu pielīdzināta Augstskolu likumā paredzētajam profesionālajam maģistra grādam un piektā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2015.gada 25.februāra spriedumu pieteikumu noraidīja. Spriedumā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[3.1] No Augstskolu likuma 59.panta ceturtās daļas un Ministru kabineta 2012.gada 28.februāra noteikumu Nr.142 „Grādu un profesionālo kvalifikāciju pielīdzināšanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.142) 8.8.apakšpunkta izriet, ka iegūtā augstākā profesionālā izglītība ir pielīdzināma tikai tādā gadījumā, ja izglītības grāds un kvalifikācija piešķirta līdz šobrīd Augstskolu likumā noteiktā grādu un profesionālo kvalifikāciju piešķiršanas regulējuma spēkā stāšanās brīdim, proti, līdz 2000.gada 26.decembrim. Pieteicējai augstākās izglītības grāds un kvalifikācija piešķirta 2005.gadā, tātad saskaņā ar šobrīd spēkā esošo sistēmu, līdz ar to izglītības pielīdzināšanai nav pamata.

[3.2] Atbilstoši diplomam pieteicējai profesionālā kvalifikācija piešķirta pēc profesionālā bakalaura studiju programmas „Publiskās tiesības", kas akreditēta 2004.gada 14.aprīlī, pabeigšanas, tātad minētās programmas īstenošana uzsākta pēc 2000.gada 26.decembra.

Kā izriet no Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centra interneta vietnē publiski pieejamās informācijas, Latvijas Policijas akadēmijas profesionālā studiju programma „Tiesību zinātne" (ar integrētu sociālo zinātņu bakalaura akadēmisko standartu) bija akreditēta no 1998.gada 10.decembra līdz 2004.gada 31.decembrim un pēc tam no 2005.gada 23.februāra līdz 2009.gada 31.decembrim, un pēc šīs programmas apguves studējošie ieguva jurista kvalifikāciju, bet neieguva profesionālā bakalaura grādu. Līdz ar to pieteicējas norādītais, ka profesionālā bakalaura studiju programma „Publiskās tiesības" izveidota uz 1998.gada 10.decembrī akreditētās profesionālās studiju programmas „Tiesību zinātne" bāzes, liecina tikai par studiju programmas satura pārņemšanu kādā daļā. Profesionālā bakalaura studiju programma „Publiskās tiesības" pirmo reizi akreditēta 2004.gadā kā atsevišķa studiju programma. Turklāt studiju programma „Tiesību zinātne" turpināja pastāvēt līdz Latvijas Policijas akadēmijas likvidācijai un tika īstenota paralēli ar studiju programmu „Publiskās tiesības".

[3.3] Saskaņā ar Augstskolu likuma 57.panta pirmo daļu bakalaura studiju programmas pilna laika studiju ilgums ir trīs līdz četri gadi, maģistra programmas pilna laika studiju ilgums ir viens vai divi gadi ar noteikumu, ka kopējais bakalaura un maģistra studiju ilgums nav mazāks par pieciem gadiem. Savukārt šā panta otrā daļa paredz, ka piektā līmeņa profesionālās kvalifikācijas ieguvei kopējais pilna laika studiju ilgums nav īsāks par četriem gadiem, izņemot tās profesionālās studiju programmas, kuras tiek īstenotas pēc koledžas programmas apguves. Profesionālās augstākās izglītības bakalaura grādu piešķir, ja programmas pilna laika studiju ilgums ir vismaz četri gadi. Profesionālās augstākās izglītības maģistra grādu piešķir, ja kopējais pilna laika studiju ilgums ir vismaz pieci gadi.

Pieteicēja ir ieguvusi piektajam profesionālās kvalifikācijas līmenim atbilstošu profesionālo kvalifikāciju un profesionālo bakalaura grādu. Atbilstoši Augstskolu likuma 57.panta otrajai daļai šādas profesionālās kvalifikācijas un profesionālā grāda ieguvei pilna laika studiju ilgums nav īsāks par četriem gadiem. Savukārt profesionālās augstākās izglītības maģistra grādu piešķir, ja kopējais pilna laika studiju ilgums ir vismaz pieci gadi.

Augstskolu likuma 57.panta otrā daļa paredz tikai minimālo studiju ilgumu bakalaura un maģistra grāda iegūšanai, bet tas nenozīmē, ka studiju ilgums attiecīgā grāda iegūšanai nevar būt ilgāks par minimālo. Līdz ar to studiju ilgums nevar kalpot par kritēriju grādu un kvalifikācijas pielīdzināšanai.

[3.4] Pieteicējas iegūtais kredītpunktu apjoms un studiju ilgums atbilst minimāli izvirzītajam kritērijam maģistra grāda un piektās kvalifikācijas iegūšanai. Tomēr minētajam nav būtiskas nozīmes izskatāmajā gadījumā, jo pieteicēja saņēma diplomu, kas atbilda pašreiz Augstskolu likumā noteiktajam tiesiskajam regulējumam par grādu un profesionālo kvalifikāciju iegūšanu.

Ne Augstskolu likuma, ne noteikumu Nr.142 normās nav ietverta norāde, ka pielīdzināšanas procesa mērķis būtu kontrolēt diploma iegūšanai pabeigto studiju akadēmisko saturu no zināšanu aspekta.

Saskaņā ar Izglītības likuma 1.panta 6.punktā doto termina „izglītības dokuments" skaidrojumu un minētā panta 10.punktā doto termina „izglītības programmas akreditācija" skaidrojumu, pielīdzināšanas procesā netiek vērtēta apgūto prasmju un zināšanu atbilstība akreditētas studiju programmas, kuras apguvi apliecina valsts atzīts izglītības dokuments, saturam, tādējādi ministrijai arī nav pamata vērtēt, kādas satura un apjoma izmaiņas paredzēja Latvijas Policijas akadēmijas profesionālā bakalaura studiju programma „Publiskās tiesības" salīdzinājumā ar tās īstenoto, 1998.gada 10.decembrī akreditēto studiju programmu „Tiesību zinātne". Nav jāizvērtē, vai pieteicējas studijās iegūto zināšanu apjoms būtu par pamatu maģistra grāda pielīdzināšanai.

Strīds par to, vai personai izsniegts atbilstošs diploms, nav skatāms izskatāmās lietas ietvaros, jo valsts pārbaudījumu komisijas lēmums par pieteicējai piešķirto kvalifikāciju un grādu pieņemts 2005. gada 16. maijā. Minētais lēmums ir kļuvis neapstrīdams.

[3.5] Pieteicēja nav iesniegusi nevienu Akadēmiskās informācijas centra lēmumu, kas pieņemts attiecībā uz citu privātpersonu, kurai 2005.gadā Latvijas Policijas akadēmijā pēc profesionālā bakalaura nepilna laika studiju programmas „Publiskās tiesības" apguves iegūtais bakalaura grāds ir pielīdzināts profesionālajam maģistra grādam.

[4] Apgabaltiesa, izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, ar 2016.gada 17.maija spriedumu pieteikumu noraidīja, pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai.

[5] Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, norādot tajā turpmāk minētos apsvērumus.

[5.1] Atbilstoši noteikumu Nr.142 1.punktam viens no priekšnosacījumiem profesionālās kvalifikācijas un grāda pielīdzināšanai ir studiju uzsākšana pirms 2000.gada 26.decembra. Pieteicēja uzsāka studijas 1999.gada 31.maijā tiesību zinātņu profesionālo studiju programmas publisko tiesību specializācijas apakšprogrammā. Profesionālās kvalifikācijas un grāda pielīdzināšanai ir arī citi priekšnosacījumi, proti, studiju ilgums pilna laika studijās un zināšanu apjoms, ko tiesa nebija ņēmusi vērā. Tādējādi tiesa nepareizi tulkojusi noteikumu Nr.142 1. un 8.8.punktu, kā arī Augstskolu likuma 59.panta ceturto daļu.

[5.2] Tiesa ir pievienojusies pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, tomēr, tiesai nesniedzot argumentu analīzi uz apelācijas sūdzībā ietverto faktu konstatējumu un pierādījumu vērtējumu, spriedums neatbilst Administratīvā procesa likuma 251.panta piektās daļas noteikumiem.

Motīvu daļa

[6] Konkrētajā lietā ir strīds par to, vai pieteicējai ir tiesības prasīt pielīdzināt iegūto augstāko izglītību profesionālajam maģistra grādam un piektā līmeņa profesionālajai kvalifikācijai.

[7] Augstākā tiesa, skatot līdzīgu lietu, ir secinājusi, ka no Augstskolu likuma 59.panta ceturtās daļas un noteikumu Nr.142 1.punkta izriet, ka izglītību pielīdzina, ja persona ir saņēmusi tādu izglītību, kas neatbilst šā brīža grādiem un profesionālajām kvalifikācijām. Par robežšķirtni izglītības pielīdzināšanai tiek ņemts vērā brīdis, kad Augstskolu likumā tika ieviesta jaunā izglītības sistēma, proti, 2000.gada 26.decembris. Ja persona ir apguvusi studiju programmu, kas ir akreditēta atbilstoši šobrīd spēkā esošajam Augstskolu likumā noteiktajam grādu un profesionālo kvalifikāciju regulējumam, kā rezultātā ir saņēmusi valstiski atzītu diplomu, tās iegūtā izglītība nosakāma pēc diplomā norādītā. Tādēļ nav pieļaujama situācija, kurā profesionālais bakalaura grāds, kas iegūts saskaņā ar pašreiz spēkā esošo regulējumu, tiek pielīdzināts profesionālajam maģistra grādam. Ja persona uzskata, ka izsniegtais diploms neapliecina tās patiesi iegūto izglītību, tai likumā noteiktajā termiņā ir tiesības apstrīdēt diploma izsniegšanu. Neīstenojot apstrīdēšanas tiesības, izsniegtais diploms kļūst neapstrīdams un tiek nostiprinātas tās tiesiskās attiecības, kas nodibinātas ar diploma izsniegšanu (*sk. Augstākās tiesas 2016.gada 25.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-1069/2016 9.punktu*).

Tādējādi arī konkrētajā lietā pieteicējas iegūtās augstākās izglītības pielīdzināšanai būtu pamats, ja pieteicēja būtu apguvusi tādu studiju programmu, kuru sākts īstenot pirms 2000.gada 26.decembra un par kuras apguvi būtu piešķirams grāds vai profesionālā kvalifikācija saskaņā ar to tiesisko regulējumu, kas bija spēkā pirms 2000.gada 26.decembra.

[8] Pieteicēja norāda, ka viņa 1999.gadā ir uzsākusi apgūt un ir apguvusi profesionālās studiju programmas „Tiesību zinātne" (ar integrētu akadēmiskā bakalaura standartu) publisko tiesību apakšprogrammu, kas akreditēta 1998.gada 10.decembrī, nevis diplomā norādīto profesionālā bakalaura studiju programmu „Publiskās tiesības", kas akreditēta 2004.gadā. Apgabaltiesa, pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, ir atspēkojusi šo pieteicējas argumentu, norādot, ka valsts pārbaudījumu komisijas lēmums par pieteicējai piešķirto kvalifikāciju un grādu pieņemts 2005.gada 16.maijā un kļuvis neapstrīdams.

Konkrētajā lietā Augstākā tiesa konstatē, ka jautājums par to, kāds grāds un (vai) profesionālā kvalifikācija pieteicējai bija piešķirama par viņas apgūto studiju programmu, kļuvis aktuāls tieši izglītības pielīdzināšanas kontekstā un tieši izglītības pielīdzināšanas ieviešanas dēļ.

Diploma izsniegšanas laikā 2005.gada 20.maijā jau bija spēkā regulējums, kurš paredzēja profesionālo grādu piešķiršanu. Sešus gadus vēlāk – 2011.gadā – tika ieviesta grādu un profesionālo kvalifikāciju pielīdzināšana. Pirms šā regulējuma spēkā stāšanās pieteicēja nevarēja zināt, ka grāda norādīšana diplomā atbilstoši aktuālajai grādu un kvalifikāciju piešķiršanas sistēmai varētu nostādīt pieteicēju sliktākā stāvoklī, nekā, piemēram, personu, kurai grāds un kvalifikācija norādīta saskaņā ar iepriekš spēkā bijušo grādu un kvalifikāciju sistēmu (jo šī persona var pretendēt uz izglītības pielīdzināšanu profesionālajam maģistra grādam).

Tādējādi pieteicējai diploma saņemšanas laikā nebija saprātīga iemesla to apstrīdēt un pārsūdzēt un prasīt piešķirt augstākās profesionālās izglītības kvalifikāciju (kāda būtu piešķirama par publisko tiesību apakšprogrammas apguvi) profesionālā bakalaura grāda un piektā līmeņa profesionālās kvalifikācijas vietā. Tieši izglītības pielīdzināšanas kontekstā jautājums par to, kuru izglītības programmu pieteicēja pēc būtības ir apguvusi un līdz ar to – kāds grāds un kvalifikācija pieteicējai bija piešķirams, kļuvis nozīmīgs pieteicējas tiesību un tiesisko interešu aizsardzībai (*sk. Augstākās tiesas 2016.gada 9.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-582/2016 9.punktu*).

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 184.panta pirmās daļas 3.punktu pieteikumu var iesniegt par no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu, ja attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar šā panta 1. un 2.punktā minēto pieteikumu.

Augstākā tiesa konstatē, ka arī izskatāmajā lietā pieteicējas argumenti par apgūto studiju programmu aplūkojami prasījuma par konkrētu publiski tiesisko attiecību satura konstatēšanu kontekstā. Proti, kā prasījums konstatēt, ka pieteicēja ir apguvusi 1998.gada 10.decembrī akreditētās profesionālās studiju programmas „Tiesību zinātne" (ar integrētu akadēmiskā bakalaura standartu) publisko tiesību apakšprogrammu, par kuru bija piešķirama kvalifikācija saskaņā ar to grādu un kvalifikāciju piešķiršanas sistēmu, kas bija spēkā pirms 2000.gada 26.decembra (*sk. Augstākās tiesas 2016.gada 9.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-582/2016 10.punktu*).

Tā kā apgabaltiesa no šāda aspekta pieteikumu nav vērtējusi, lai gan pieteicēja norādījusi uz iepriekš izsniegtā diploma neatbilstību, spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma apgabaltiesai jaunai izskatīšanai.

[10] Konkrētajā lietā pieteicēja pieteikumā norādīja, ka studiju līgums ar viņu netika grozīts, pieteicēja nebija informēta par izmaiņām studiju programmā, kā arī programmas saturs pēc būtības netika mainīts. Apgabaltiesai, skatot lietu no jauna, jākonstatē, kuru studiju programmu pieteicēja faktiski ir apguvusi. Ja apgabaltiesa konstatēs, ka pieteicēja ir apguvusi viņas norādīto studiju programmu un tātad pieteicējai grāds un (vai) kvalifikācija bija jāpiešķir, pamatojoties uz to grādu un kvalifikāciju sistēmu, kas bija spēkā pirms 2000.gada 26.decembra, tiesai būs pamats lemt par izglītības pielīdzināšanu saskaņā ar noteikumu Nr.142 8.8.apakšpunktu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 2.punktu, 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 17.maija spriedumu un nosūtīt lietu Administratīvajai apgabaltiesai jaunai izskatīšanai.

Atmaksāt /pers. A/ drošības naudu 71,14 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnesis A.Guļāns

Tiesnese V.Krūmiņa

Tiesnese L.Slica